

Да живее Пинера

Карло Станяро

“Стара Европа” е стара в по-широк смисъл от чисто идеологическия. Според прогнозите на ООН през 2054 г. 34% от италианците ще са на възраст над 65 години. Испания, Франция и Германия са изправени пред подобен сценарий на застаряване на населението.

Но ако все пак застаряващото общество не е лошо само по себе си – как може продългият живот да е нещо лошо – проблемът се състои в това, че моделът на Бисмарк за социалната държава не може да бъде поддържан при такава ситуация. Особено при положение, че европейските пенсионни системи са изградени по времето, когато очакваната продължителност на живота е била много по-кратка и за държавата е било много по-лесно да се намеси в областта на личните спестявания. Проблемът днес е в това, че развитието и на демографските, и на икономическите процеси е неблагоприятно за социалната държава.

Реформата на социално-осигурителната система е крайно необходима за Европа. Населението на континента застарява много по-бързо от американското, а на имиграцията тук се гледа с всеобщо презрение. Привличането на повече имигранти на пазара на труда не е политически приемлива възможност за много от лидерите на стария континент. И по-важното е, че това само би отложило, но не и решило проблема – и може би го влошило с течение на времето.

Следователно в дългосрочен план промяната на системата е единственият начин да се гарантира както икономическа рационалност, така и обществен консенсус. Политиците в Европа от дълго време се опитват да извършат малки реформи в параметрите на системата, но никой от тях няма куража да прокара революционните изменения, които са необходими, за да се запазят пенсиите на хората и да се насърчи икономическото развитие. Между другото, това не означава, че промените в параметрите не са важни. Това означава само, че те не са достатъчни.

Реформата става още по-наложителна и в светлината на нарастващите политически разходи за нея. Марго Торнинг и Пинар Чеби от Международния съвет за формиране на капитал¹ посочват, че когато населението застарява, политическото влияние на пенсионирания хора нараства и по този начин се затруднява промяната на правилата на играта – дори при положение, че пенсионерите фактически ще бъдат имунизирани срещу каквато и да е реформа

Визията, от която има нужда Европа, е тази на Хосе Пинера. Д-р Пинера е министър в Чили в началото на 80-те години. По това време той прилага иновативна пенсионна реформа, която преобразява чилийските работници в “работници-капиталисти”. Това е любимата метафора на Пинера и то с основание.

При модерната бисмаркова система пенсията е нещо, което получаваш след като се пенсионираш като заместител на постоянния си доход. В страните като Италия приблизително около 40% от доходите на работниците се изземва от държавата и се използва, за да се финансират пенсиите на настоящите пенсионери. В този смисъл младите хора са лишени от собствените си пари с обещанието или надеждата, че, когато остаряят, синовете и дъщерите им ще плащат за тях. На процеса е присъща нестабилност, а от морална гледна точка трудно се защитава. Всъщност, системата причинява постоянно нарастване на правителствените разходи и така данъците трябва да бъдат увеличавани, за да се поддържа действието и.

¹ International Council for Capital Formation

Реформата от чилийски тип де факто би успяла да приватизира пенсиите, като заедно с това ще ограничи правителствените разходи – нещо, което е много важно за страна като Италия, където рискът е да се намали дългът на пенсионната система чрез нарастване на публичния дълг, без осезаема промяна за средния работник или данъкоплатец. Всъщност, Фабио Памоли и Никола Салерно доказват, че могат да се създадат стимули за създаване на частна система, като се ограничат правителствените разходи. Тези мерки са начин кризата да се направи малко по-малко належаща, но въпреки това няма съмнение, че айсбергът се приближава към “европейския Титаник”.

След реформата на Пинера в Чили парите на работниците се отделят в лична спестовна сметка (ЛСС), която може да бъде пряко контролирана от самия работник. Той може да решава кога да се пенсионира, а размерът на пенсията му ще зависи от това колко е внасял, докато се е трудил. Ако работникът прецени, че размерът на пенсията е достатъчен, той или тя просто ще спре да работи; в противен случай той или тя може да работи, докато се натрупа необходимата сума. Пенсионната революция доведе до поразителна промяна в нормата на спестяванията в страната, която се повиши от по-малко от 10% през 1986 г. до почти 29% през 1996 г. ЛСС на работниците носят средно по 12% лихва на година и пенсиите са в размер на около 80% от средното възнаграждение.

Ключът се състои в способността да се убедят хората за необходимостта от частно управление на парите им. Без всенароден консенсус би било невъзможно те да бъдат накарани да се присъединят към новата система. Днес около 95% от чилийците предпочитат новата частна система пред старата. Те се чувстват по-удобно и сигурно, като знаят, че, когато поискат, могат да “видят” парите си, да ги инвестират по друг начин, да вземат самостоятелни решения (и дори да ги променят) по отношение на преживяването на втората половина от живота си.

Сегашните разходопокривни системи в Европа са несправедливи, лишават хората от средства и ги правят по-бедни. Гражданите са принудени да плащат повече и да получават ниски пенсии. При революция като тази на Пинера работниците вече няма да са класа в обществото, която може да бъде експлоатирана от държавата икономически и идеологически. Те ще бъдат истински капиталисти, които управляват собственото си бъдеще. Точно затова политическият елит в Европа иска да ги държи в неведение за изгодите, които губят в продължение на години.